

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо
вдосконалення кримінальної відповідальності за зараження інфекційними
хворобами або інфікування їх збудниками»
*(реєстр. № 9398 від 15.06.2023 р.)**

Законопроект розроблено з метою «підвищення ефективності кримінально-правового захисту здоров'я людей, протидії розповсюдженню інфекційних захворювань, а також усунення дискримінації за станом здоров'я».

Визнаючи необхідність удосконалення правових підстав відповідальності за кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи, вважаємо за необхідне висловити такі міркування.

1. Викликає зауваження доцільність пропозиції щодо виключення статті 130 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Декриміналізація як напрямок кримінально-правової політики полягає в процесі виявлення передбачених кримінальним законом форм індивідуальної поведінки, які не є суспільно небезпечними, визнанні недопустимості, неможливості й недоцільності їх подальшої кримінально-правової заборони. Способом декриміналізації злочинів є віднесення раніше злочинного діяння до категорії правомірних або до правопорушень іншого виду (наприклад, адміністративних, дисциплінарних проступків). У науці кримінального права визначальною підставою декриміналізації діянь є їхня нездатність заподіювати істотну шкоду об'єктам кримінально-правової охорони. Зокрема, декриміналізації підлягає діяння, попереднє визнання якого кримінальним правопорушенням спричинило небажану конкуренцію норм КК України, суттєво ускладнило процес кваліфікації злочинів та сприяє поширенню помилок у кваліфікації. Основною підставою декриміналізації діянь є їхня нездатність заподіювати істотну шкоду об'єктам кримінально-правової охорони.

Реалізація заходів кримінально-правового впливу за свідоме поставлення іншої особи в небезпеку шляхом зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини (частина перша статті 130 КК України), а також за зараження іншої особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу (частина друга статті 130 КК України), зумовлена об'єктивною необхідністю протидії поширенню вірусу імунодефіциту людини або інших невиліковних інфекційних хвороб, що є небезпечними для життя людини.

Так, у Державній стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1415-р, зазначено, що «за даними Європейського центру з контролю та профілактики захворюваності та Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації

охорони здоров'я (ВООЗ), Україна залишається однією з країн, де продовжує зростати кількість нових випадків інфікування ВІЛ та смертей від СНІДу; на початок 2019 року Україна посідала одне з перших місць серед країн Європейського регіону за кількістю осіб, які живуть з ВІЛ-інфекцією, налічуючи, за оціночними даними, 237000 осіб». За даними на кінець 2022 року, в Україні проживало 245000 ВІЛ-позитивних людей¹.

Об'єктом злочину, передбаченого статтею 130 КК України, є життя та здоров'я людини, а об'єктивна сторона вказаного злочину виражається: у свідомому поставленні іншої особи в небезпеку зараження ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини (частина перша статті 130 КК України); у зараженні іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу (частина друга статті 130 КК України); в умисному зараженні іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини (частина четверта статті 130 КК України).

Наведені у пояснювальній записці твердження на кшталт: «міжнародний та національний досвід свідчать, що криміналізація контактів людей із ВІЛ-статусом не досягає своєї мети, а лише обтяжує і так не легке життя ВІЛ-позитивної людини, автоматично ставлячи її існування на межі закону» не можуть вважатися достатнім аргументом доцільності пропонуваніх змін.

2. Пропозиція про доповнення частини першої статті 121 КК України альтернативними ознаками умисного тяжкого тілесного ушкодження у виді «зараження особливо небезпечною інфекційною хворобою або інфікування збудником особливо небезпечної інфекційної хвороби» є проявом надмірного правового регулювання.

У медичній літературі зараження хворобою або інфекція є синонімічними поняттями (англ. *Infection* – проникнення в організм хвороботворних мікроорганізмів; інфікування, зараження / заражування) й означають стан, коли в організм потрапляє чужорідний агент – патоген (бактерія, паразитичний грибок, найпростіший організм, гельмінти, вірус або пріон), який розмножується та може чинити хвороботворний ефект².

З огляду на бланкетність диспозиції статті 130 КК України, варто зауважити, що національне законодавство про охорону здоров'я не вживає поняття невиліковної інфекційної хвороби, а виділяє особливо небезпечні інфекційні хвороби – інфекційні хвороби (у тому числі карантинні: чума, холера, жовта гарячка), що характеризуються важкими та (або) стійкими розладами здоров'я у значній кількості хворих, високим рівнем смертності, швидким поширенням цих хвороб серед населення (стаття 1 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р. № 1645-III).

¹ Епідемічна ситуація з ВІЛ-інфекції в Україні станом на 01.04.2023. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilnid/statistika-z-vilnidu>.

² Інфекційні хвороби: підручник за редакцією О. А. Голубовської. Вид. 4-е. К. : Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2022. 464 с.

Задля забезпечення принципу правової визначеності та з метою усунення неузгодженості норм кримінального законодавства й законодавства, що регулює сферу охорони здоров'я, вбачається за доцільне у статті 130 КК України поняття «невиліковна інфекційна хвороба, що є небезпечною для життя людини» замінити на «особливо небезпечна інфекційна хвороба».

3. Пункт 2 Розділу II проекту потребує конкретизації в частині доручення Кабінету Міністрів України щодо переліку нормативно-правових актів, що потребуватимуть змін (відповідно до вимог частини 8 статті 90 Регламенту Верховної Ради України»).

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*